

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

<p>Szerkesztőség: hova a lap szellemi részét illető minden küldemény intézendő N.-Péterfia utca 348 szám.</p>	<p>Megjelen hetenkint egyszer szombaton egy iven. Előfizetési ár egész évre 5 frt, félévre 2 frt 50 kr. Hirdetések díja: 100 szóig 1 frt, 200 szóig 2 frt, a másodszeri hirdetésnél 100 szóig 80 kr, harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.</p>	<p>Kiadó hivatal: hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó minden közlemény és küldemény intézendő, Fűvészkert-utca 1080. sz.</p>
--	--	--

Sürgös teendők.

Dimidium facti qui coepit-habet.

Hazánk első tekintélyű tudományos intézetében a budapesti egyetemen alapításának harmadfél százados és újjá alakításának 105. évfordulója alkalmából, lefolyt e hó 13-án a szép ünnepély, hol legfőképen Pázmány Péter nagy dicsősége hangoztatott, érdemei soroltattak el — melyek elévülhetlenek — a magyar nemzetiség és nyelv, a róm. kath. egyház és annak érdekei szempontjaiból. Műveinek teljes kiadása kezdetik meg, hogy közkezen forogjanak azon kincsek, melyek nyelvészeti becsőkön felül a magyarhoni róm. kath. egyháznak erős támaszául és méltó dicsekedéseül szolgálnak. Pázmány-körök alakulnak, melyeknek jelszavuk a róm. Catholicismus elveinek és érdekeinek biztosítása és föntartása. — Mindenfelé gyors munkálkodás és öntudatos tevékenység, buzgóság, érdekeltség, szóval az élet jelentkezik a róm. kath. egyház köreiből, és különböző rétegeiben.

Hát magunk körül ev. ref. hitfelekezetünknel mit észlelhetünk? egyházunk tevékenységét mik foglalják el és veszik igénybe az erőket?

Legtekintélyesebb és legfensőbb hatóságaink: az egyházkerületi és konventi gyűlések, napokon eltanácskoznak és vitatnak, oly ügyeket és kérdéseket, melyek küllátszatra fontosak ugyan, de ha az igazibb és bensőbb, az egész egyház egyetemére mélyebben ható kérdések mellőztetnek el miattuk, mindenesetre nem szolgálhat előnyére egyházunknak, hogy annyira előtérbe lettek léptetve.

Ezért nem jut hát aztán az egyházkerületi gyűléseknek kellő idejük arra, hogy a hatáskörükbe tartozó legfontosabb tárgyakkal — melyeket a zsinati törvények előírnak — behatóbban foglalkozhassanak. Ugyanis egyházi törvényünk 53. §-ában az egyházkerületi gyűlés első teendőjeül írja elő: a) Gondosan őrködjék az evangeliumi tan tisztasága felett, hogy az a gyülekezetekben, az egyházi szószékeken és az iskolákban hiven, egyházunk hitelvei szerint és szellemében hirdettessék és taníttassék. b) Gon-

doskodjék a vallás-erkölcsi élet ápolásáról; a netalán mutatkozó visszaélések és hiányok megszüntetéséről. — Teljesítik-e egész mivóltában e teendőket egyházkerületi gyűléseink, megfelelnek e kérdésre azoknak tárgyai és a tanácskozások folyamatai, hogy bizony más tárgyak halmaza miatt csak felületesen érintethetnek e lényeges dolgok és ügyek.

A múlt században tartott egyházkerületi gyűlések vagy zsinatok, tudományos theologiai értekezések, disputációk tartásával voltak még egybekötve, a szentírásból, egyházi atyák s a reformátorok és tekintélyesebb theologusok műveiből vett argumentumok sulyával állottak egymás ellenében a vitatkozók és opponálók. És ma nem ritkán a fegyverek, melyek a gyülestermekben használtak, nem a Krisztus vitézeihez illők; mert valódi fény és drága kövek helyett, mulandó és változó földi érdekek rozsdája látszik meg azokon.

Változtassuk tehát a fegyvereket és gondosan észleljük meg, hogy mi a sürgös teendők?

Régen volt, még a 60-as évek elején, hogy egyetemes konventünk világi elnöke Id. B. Vay Miklós ur az akkori magyar kir. helytartó tanácshoz folyamodott, hogy engedtessek meg egy magyar protestáns irodalmi társulat szervezhetése, mely társulat — a mint a folyamodványban alaposan ki van mutatva — „lényegében nem más, mint a törvényes autonómiával bíró magyar protestáns egyház önfentartásának és fejlődésének egyik természetes és jogszerű eszköze.“ De a mint tudjuk, több kül és még inkább belső okok következtében ezen szép eszme és törekvés valósulást nem nyerhetett. Később 1879. évben a magyar protestáns egyháztörténelem megírása ügyében tétettek bizonyos lépések a protestáns egylet választmánya által, eredménye mindenesetre lett, de hiányzott ez ügy felkarolásánál a teljes lelkesültség és érdekeltség; többen a hivatott munkások közül is csak távollétök által tüntek ki, tehát az ily irányban megindított mozgalom sem adott nagyobb és általánosabb lendületet e fontos ügynek.

A legújabb időkben 1881. évben a tiszántuli egyházkerület ismét felszínre hozta ezen irodalmi társulat ügyét, midőn boldog emlékezetű Révész Imre halála után elhatározta, hogy önkéntes és egyszermindenkorra történő közadakozás útján gyűjtessék egy alapítvány Révész Imre emléke cím alatt a magyar prot. egyháztörténeti irodalom segélyezésére és tovább fejlesztésére; s majd midőn a gyűjtés be lesz fejezve, felfognak szólíttatni az egyes egyházkerületek, hogy kebelökből nevezzenek ki egy-egy tagot s az így alakulandó bizottság készítsen tervezetet a felől, hogy a kitűzött cél mimódon lesz elérhető? — Azóta ezen ügy nyugoszik, a Révész Imre emlékre eddigelé 2000 frtra haladó összeg gyűlt be, mely a tiszántuli egyházkerület pénztárnoka által kezeltetik.

Kezdjünk tehát a munkához! ezen küldöttsége az egyházkerületeknek, mely hivatva leend a Révész Imre emléke című alapítvány jövője felett javaslatot adni: nem foglalkozhatnák-e egy magyar protestáns irodalmi társulat létrehozásának szép és dicső munkájával is? Cselekedjünk, kezdjünk a munkához mert az idő sürget.

1863. jun. 20-án indított meg az irodalmi társulat létrehozásában a mozgalom a Helytartótanácsához intézett kérelemmel, 22 éve már annak és hol vagyunk, mit tettünk azon idő óta?

A férfit, egyházának hű és tántoríthatlan fia, kinek neve alatt intéztetett a kérelem, ma is, hála a gondviselésnek! egyházunk kormányán áll, bölcsességével és gazdag tapasztalataival: ő reá függesztjük szemeinket, hogy ajándékozza meg annyi jótéteményei között, melyeket már hitfelekezetével éreztetett, még azzal is szeretett egyházát, hogy az irodalmi társulat megteremtésének munkáját vegye még egyszer kezeibe, bontsa ki a zászlót, mely alá seregeljünk: akkor minden esetre eredményre jutunk! Mert a magyar prot. irodalmi társulat létrejövetele élet kérdés egyházunkra nézve!

W.

Valami a „semmi“-ről.

Bibliai nyelv-használat szerint valamely dolognak a neve nem más, mint annak a dolognak a lényege, úgy hogy a bibliában a lényegnek megjelölése a név, vagyis a névben magában már az illető tárgy vagy személy lényege van kifejezve. Gondolatunk világának tárgyainál hát ily nagy fontosságú a név; ép úgy fejezi az ki a lényegget, mint a szó a gondolatot; a név itt teste, öltözete a lényegnek, míg a természeti dolgok szokásos nevei, csupán közmegállapodás szerint gyakorlatba vett jelentőség nélkül való jelzések.

A most elmondottak főképen illenek a bibliai Jhvh névre. Midőn a szent írók hangsúlylyal ezt mondják: „Jhvh az ő neve“ (Ex. 15, 3) vagy Jehova, (e szó ily alakban való kimondását, mint már nyelvünkben otthonost,

megtartom,) mondja magáról: „Én vagyok Jhvh“ (Lev. 18, 6. 19, 2) utalnak mindig azon lényegre, mi e névben kifejezésre talált. Az hogy e név héber eredetű, mindeddig megczáfolva nincs; hogy az egyiptomi e 7 betűből álló istennevből: IEHQOYA nem származhatott az, világos Ex. 5, 2-ben olvasható e szavakból: „nem ösmerem Jehovát“, hol Faraó szól ekként; s hogy ez a név már Mózes előtt is meg volt, eléggé bizonyítja ezt azon körülmény, hogy ama név Mózes anyjának e nevében: Jókhebed („cujus gloria Jehova est,“ Ex. 6, 20.) már feltalálható.

Jól mondja Oehler: „hamis istenekről költhet az ember nevet; de az igaz Istennek csak annyiban lehet nevet adni, amennyiben ez az Isten magát kijelenti, lényét előtünk feltárja“; s hogy „e név nem azt jelenti, hogy mi az Isten önmagára vonatkozólag, hanem azt, hogy mi ő az emberre nézve?“

De hát mi e névnek tartalma? Hogy a hájá = hává (= volt, történt) igétől jő az, bizonyos. Nyelvtanilag helyes a káltól való leszarmaztatás ép úgy, mint a hifil formától való. Ha az utóbbi utat követjük, úgy Jhvh = a lételt teremtő, életadó (ki mint élet, üdv és váltság jelenté ki magát, „promissionum stator“, ki megvalósítja az ígértet) (De Lagarde, Schrader, Baudissin.) De e leszarmaztatásnál nagy nehézséget okoz az, hogy az ő héberben és aramban a hává igének hifilje elő nem jön; causativ értelemben csakis a középkori bölcsész nyelvhasználatban fordul elő nevezett ige piél-je: hivvá, a mikor is a Jhvh nevet így értelmezték: hahóvevehammehave = a levő és a lételt adó, s elősmerték, hogy az első rendű fogalom e névben csakugyan a hahóve által van kifejezve, azaz, hogy e névben: „a levő és a lételt adó“, a hangsúly e szón van: a levő, a létező. Helyesb azért a Jhvh nevet kalképződménynek tartani s ez esetben = az, a ki ősforrása a létnek, kinek lényege a létezésben áll, ki feltétlenül létezik, ki örök életű, (v. ö. Dán. 7, 9: attik jómin, v. 7, 13: attik jómajjá). De a Jhvh névben kifejezett lényeg nem a pihenő lét, a tétlen létezés; hiszen maga a hájá = hává ige működő létet fejez ki s = történt, megjelent s így Jhvh = a működve létező, a magát időről-időre kijelentő. Azonban a Jhvh név a maga teljes értelmét a mózesi korban nyerte meg. Midőn Elóhim így jelenti ki magát Mózesnek: 'éhje 'a ser 'éhje (Onkelos targuma megtartá az eredeti kifejezést; LXX: ἐγώ εἰμι ὁ θεός; Aquila és Theodotion: ἑβραῖς ἑβραῖς („ős videtur excidisse“); vulgata: ego sum, qui sum . . . sic dices filiis Israel: qui est, misit me ad vos; syr: 'ahiah 'as-r'ahiah: arab: al'azalijju állazi lá jazúlu = az örök, a ki nem szünik megenni), a Jhvh név ezen „ero is, quero“-ben jövőre irányzott jelentést kap s jelezi azt, ki létében magát szabadon meghatározza, ki jövőben magát olyannak fogja bizonyítani, mint a hogy ezt örök határozata hozza magával; szóval Mózes korában a Jhvh név sajátlagos értelmet nyer; a szövetség, az üdvtörténelem Istenének nevévé lesz az, ki jövőben a történetet örök terve szerint fogja vezetni, s ki mint ilyen saját lényegéhez mindig hív maradó személyiség, „sibi constans, qui cum minas, tum promissa exequatur, neque animum voluntatemque mutet.“ (Köhler). Mint ilyen név, ezen tar-

talma szerint, csakugyan nem volt az ösmeretes a patriárkhai korban (Ex. 6, 3.), mi legkevésbé sem azt teszi, hogy e nevet a patriárkhák nem ösmerték.

De bármint álljon is a dolog e név leszarmaztatását illetőleg, annyi világos, hogy a biblia tana szerint az üdv Istenének lényege a lét, a feltétlen lét (ἕως ἔν) és pedig a működő lét. (Deus est omnium rerum Elóhím, omnium actionum Jehova. Oetinger.)

A létnek ellentéte a nem lét; tehát Istennek, a feltétlen létnek ellentéte a feltétlen nem-lét, a feltétlen semmi. Ő Jehova, ki meg nem változik (Mal. 3, 6.), ő az, kinek léte megelőzi a történelmet, s ki ugyanaz lesz a késői nemzedékek fiainál is (És. 41, 4.); ő az első és utolsó (És. 44, 6.); ἐγώ εἰμι τὸ α καὶ τὸ ω, λέγει κύριος ὁ θεός (Jel. 1, 8.); ő az, ki öröktől fogva örökké Isten. (Zsolt. 90, 2.) A kijelentés Istenének lényege, fő-fő tulajdona hát az, hogy ő van, ἐπι ἔστιν (Zsid. 11, 6.), s mint ilyenek a feltétlen semmi volna ellentéte. De ilyen semmi nincs, mert ez esetben Isten sincs!

Mi oly gyarlók vagyunk, hogy fogalmat érzéki kép nélkül előterjeszteni, gondolni képtelenek vagyunk. A feltétlen semmi fogalmát is meghamisítjuk, mert alatta valami nagy ürt, ürességet, vacuumot értünk; pedig a semmi, feltétlen értelemben nem más, mint épen a semmi, mely sem nem ez, sem nem az, sem nem ez a létmód, sem nem ama létmód, hanem a létnek teljes, kerek tagadása (Delitzsch: Bibl. theol. Stud. ü. d. Nichts.) Az absolut semmi hát csak gondolatunkban felmerülhető fogalom.

Mint ilyenről az irás nem tud semmit; az örök lét = Isten mellett, örök semmiről nem is szólhat. S ez álláspontjához mindvégig hív is marad. Nem mondja egy szóval sem, hogy Isten semmiből (ex nihilo) teremté a világot, hanem azt, hogy: ἐξ αὐτοῦ, καὶ δι' αὐτοῦ, καὶ εἰς αὐτὸν τὰ πάντα (Róm. 11, 36.) s azt tanítja, hogy amaz öskezdetben teremté Isten azt, (Gen. 1, 1.) a mikor már Isten maga megvolt, valamint amaz Ige is, ki Istennél volt (Jan. 1, 1.) és az Isten Lelke is, ki ott lebegett a vizek felett (Gen. 1, 2.), mint „teremtő lehellet.“ A semmiből való teremtést, melyet, többek közt Quenstedt így fejezett ki: „creatio est actio Dei unitrini externa, qua is res omnes visibiles et invisibiles ex nihilo sex dierum spatio liberrimae voluntatis suae imperio omnipotenter et sapienter produxit“, az irás nem tanítja, csak annyit mond, hogy Isten teremté a világot mindenható légyenszavával (Zsolt. 33, 6—9.). Különben ama régi tan is csak azt akarja megértetni, hogy a világ teljesen Isten műve, még anyagját tekintve is s véve van 2. Makk. 7, 28-ból, hol ez olvasható: ἐξ οὐκ ὄντων αὐτὰ ἐποίησεν ὁ θεός. E tétel, ugy értendő, hogy Isten nem látottból teremté a látottat, azaz, ezt a tapasztalati világot nem valami már létező anyagból hívta létre (v. ö. Zsid. 11, 3. és Róm. 4, 17.), hanem egészen ő teremté azt, midőn az addig örök határozatában ideálisán létezett világot, realis létre hívta. (Delitzsch.)

A semmiből valami létre nem jöhet; a semmi oka, forrása valaminek nem lehet; de a valami, a már egyszer létezett sem mehet át a semmibe, a teljes nem-létbe. Ilyet nem tanít nekünk az irás; de azt sem, hogy a realis ismét ideális létbe tér majd vissza. Isten akarta, hogy lények legyenek; ez akaratát még az özönviz idején is ke-

resztül vitte, midőn gondoskodott, hogy az ember- és állatvilág ki ne vesszen. Erre látszik czélozni ama homályos értelmű szentirati hely is (I. Pét. 3, 18—20), melyszerint Krisztus halálból való felébredése után, de még akkor, mikor mint feltámadott, tanítványai stb. előtt meg nem jelent, elment azokhoz a lelkekhez, kik a föld belsejében őrizet alatt tartattak s ott predikált azoknak, hogy hitöket s így idvességüket nekik is munkálja. Az egyszer létezett hát absolut semmivé nem lehet; nem az ember sem; ha Isten akarja, visszatéríti őt a földre, honnan vétett (Zsolt. 90, 3); ha visszaveszi tőle a belehellett lelket, porrá lesz (104. Zsolt. 29.; Job. 34, 14—15.); de nem semmivé. De meg, hogy a holtak országában leendő árnyyszerű fentmaradás legalább tanítatik az ó-szövetségben, tagadhatlan. Az új-szövetségnek idevonatkozó felsőesb tanát bővebben részleteznem nem kell. Csak azt jegyzem meg, hogy Beck stb. egészen irásellenesen tanítanak, midőn 1. Kor. 15, 28. e szavaiban: ἕως ἧ ὁ θεός τὰ πάντα ἐν πάθει, a személyes lét megsemmisülésére látnak czélzást; hiszen az itt mondott csak akkor fog bekövetkezni, midőn az Isten ama dicső országa megvalósul s így ama tételnek értelme csak ez lehet: amaz országban, melynek tagjai lesznek, (mert különben ország nem is lehetne) Isten fog egyedül uralkodni, vagy mint Melancton szépen kifejezte: Deus immediate se ostendens, vivificans et effundens in beatos suam admirandam lucem, sapientiam, justitiam et laetitiam. S ez lesz Isten ama dicső országának tökélyre jutása.

A biblia tanítása szerint hát absolut semmi nincs, Isten az absolut minden (αὐτός ἐστι τὸ πᾶν; Sirach 43, 29; ἐν αὐτῷ γὰρ ζῶμεν, καὶ κινούμεθα καὶ ἐσμεν. Csel. 17, 28.)

De relativ, viszonylagos semmiről beszél az irás; a viszonylagos semmi nem minden létnek és létmódnak, hanem csak egy meghatározott létnek vagy létmódnak tagadása. Istenhez viszonyítva semmik a bálványok = 'elilim (És. 2, 8. 18. 20.); 'elil = a semmis, rokon 'al-lal = semmi, nem (μη) s így 'elilim = ló' előhim, ('al-'él = 'elil? 'alal ige = gyöngye volt = az arab 'ala = extenuatum fuit; 'auá-lun, nomen idoli) (v. ö. Jób. 13, 4., rófe'é élil = hitvány orvosok, medici nihili, kik Jób vigasztalására képteleneknek bizonyultak.) Ugyancsak a bálványok = áven is, És. 41, 29. 66, 3., mint üdvet nem adható semmi-istenek (vanum numen. Vitranga). Ezeknek mondja az üdv Istene: imeti semmiből valóok vagytok („hén 'attem mé 'ain, És. 41, 24) s mint ilyenek ők nem élők, hanem holtak (Zsolt. 106, 28. métim.) Tóhú, ain, efesz ily relativ semmi-fogalom kifejezésére használtatnak az ó-szövetségben. Gen. 1, 2. szerint a föld is tóhú és bóhú volt, azaz merev, kietlen („ékesség nélkül való“) és élettelen („puszta“) s mint ilyen az isteni hatnapi munka után létrejött, jól rendezett világhoz (κόσμος = apta et concinna dispositio) képest viszonylagosan csakugyan semmi volt. — Job. 6, 18 szerint a vizek ja'alu battóhú = in nihilum rediguntur, És. 40, 23 szerint Jehova a föld biróit is semmivé teszi, (le' ain nóthén, kattóhú 'ászá.) A megholt is, mint e földön már nem élő, semmi (Jób. 7, 21. Zsolt. 103, 16. Siralm. 5, 2. 'én 'áb); ily értelemben áll Csel. 5, 36-ban is e kifejezés: καὶ ἐγένοντο εἰς οὐδέν

= szétszórtak, semmivé lettek, részint megfogattak, részint leölettek.

Erkölcsei tekintetben a semmis voltot 'áven fejezi ki (LXX. ἀνομία Zsolt. 94, 23: = „conditio ejus, qui legem aut ignorat, aut contemnit, et violat.“) (V. ö. az arab: 'ána = nyugodt, tétlen volt; 'aunun = késlekedés, tétlenség, tehát erkölcsi restség (status servitutis), 'áven rokon 'ain-nal = nem lét semmi, rokonértelmű a belijja'al-lal (beli = nem; já'al, hif. = használt, segített, v. ö. Péld. 6, 12.), mely = sem mire valóság, g a z s á g.

Az Isten szeretet (ὁ θεὸς ἀγάπην ἐστίν. 1. Ján. 4, 8. 16.); kiből Őt így ösmertük meg, a Krisztus maga is szeretetet kívánt övétől (Jan. 15, 12.); mi tehát nekünk is erkölcsi feladatunk? Az odaadó szeretet. Már ha e nincs meg bennünk, úgy erkölcsileg semmi vagyunk: ezért mondja Pál is: ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδὲν ἔμμι. (1. Kor. 13, 2.)

Dicsőfi József.

A jus patronatus és a királyi városok.

A nagyemlékü Budai Ézsaiás kéziratban maradt s birtokomban levő egyházi tankönyvében (Bevezetés a magyarországi protestánsok közönséges eklézsiái törvényeire) igen terjedelmesen s nem kisebb alapossággal értekezik a királyi városok állítólagos jus patronatusáról. Mivel e kérdés mostanában épen Debreczen városában felszínre került s hihetőleg még soká ott fogja magát tartani: kettős az ok, hogy az említett kérdéstről szóló részletet a következőkben nyilvánosság elé bocsássam.

* * *

Kézikönyve IV-ik részében, mely az interconfessionalis viszonyokat tárgyalja, miután az 1. §-ban a templom foglalásról stb. szól, a 2-ik §-ban így viszi tovább tárgyát szerzőnk.

2. §. Valamint az evangelicusok templomainak s iskoláinak építésében vagy dotációjában a r. catholicusok nem tartoznak segítségül lenni, úgy az evang. földesurak és helységek is nem kötelesek sem pénzbeli sem székérbeli vagy napszamos szolgálattal segíteni a róm. catholicusokat a templomjok, vagy parochiájok építésében vagy reparációjában. Sőt ha valami eféle kötelező contractus volna is köztük, az is cassáltassék. 1791, 26. §. 6.

Igy hasonlóké a róm. cath. papoknak, mestereknek vagy más ekklesia szolgálóinak nem kötelesek az evangelicusok vagy stólat, vagy ágybért akár készpénzben, akár naturálékban, vagy munkában fizetni; még az olyan helyeken sem, ahol az evangelicusoknak magoknak predikátorjaik nem volnának. 1647. 12. Hogyha mindazáltal az evangelicusok a róm. catholicus papnak szolgálatjával akarnak élni, akkor, azt a stólat tartoznak letenni, amelyet fizetni szoktak a róm. catholicusok az olyan szolgálatért. Minthogy pedig ezáltal, hogy az evangelicusok a róm. cath. papoknak stólat nem tartoznak fizetni, a római catholicus papoknak jövedelmekben csonkulás esik, annak kipótlásáról a királyi helytartó tanács fog megkérdődni; azt mindazáltal előre jelentvén őfelsége, hogy ennek kipótlása által, vagy az adózó köznép, vagy a királyi kamara jövedelme terheltesék. 1790. 26. §. 6.

Az evangelicusoknak ezekben a törvényekben adott szabadságoknak ellenére van, tehát a királyi városoknak, sőt némely privilegiált városoknak is, arra való kötelezettségek, hogy ha szinte a lakosoknak nagyobb része evangelicusokból áll is és a város Cassájának jövedelme nagyjórészt ezek adójából gyűl is, mégis a róm. catholicusok templomait, tornyait, parochiáit a város Cassájából építsék, reperálják; azoknak papjait és az ecclesia szolgálata körül megkívánható személyeket abból fizessék; ellenben pedig a magok számára az említett végekre vagy csekélységet, vagy néhol semmit se vehessenek abból; — amely terhek a jus patronatus neve és színe alatt tevődnek köteleességökké a királyi városoknak. A mely jus patronatusnak és abból az evangelicusokra háramló sérelmeknek megértésére nézve szükséges a következőket megjegyezni.

I. A jus patronatus Magyarországon a régiebb időkben sohasem foglalta magában a fejebb említett terhet, és egészen mást tett a magyar törvény szerint, ami megtehetszik a következőkből:

a) Már Szent István király alatt lett valami rendelés a jus patronatusra nézve, ami megtehetszik a II. Ulászló V. végzésének 26-dik artikulusából, amely megmondja, miből állott „Solent nonnulli dominorum praelatorum universos plebanos, dioecesis ecclesiarum ipsorum subjectos, ad id coarctare, ut postquam ad plebaniam eliguntur statim episcopo ipsorum se praesentare ipsisque jarmentum praestare, ac ab eis litteras superinde habere et excipere teneant. Quod in manifestam perniciem nobilium vergit, cum a tempore S. regis Stephani liberam semper pro se plebanos eligendi habuerint facultatem.“

b) Világosan meghatározza Verbóczy, micsoda jussal áll a patronatus jussa?

I. 11. §. 1. „Reges Hungariae cum soli fuerint omnium ecclesiarum et episcopatum, abbatiarumque et praepositarum in hoc regno fundatores, per ejusmodi fundationem omnem facultatem juris patronatus: nominationis, electionis ac collationis beneficiorum sibi ipsis acquisiverunt et vindicarunt.“

Azokra nézve is, akiknek a magyarországi királyok a jus patronatus mint különös privilegiumot adták, mindig ebben az értelemben vevődött az. Így 1495. 31., 1498. 67., ahol épen arról van panasz, hogy az egyházi főrendek az olyan beneficiumokat is, a melyekre nézve ő felségétől jus patronatus van nekik adva, ifju, tudatlan, alkalmatlan embereknek adják, akiknek csak a beneficium titulusát engedik által, de a beneficium jövedelmét magok szedik. Ebben az értelemben fordul elő a jus patronatus 1518,¹⁵, 1553,⁹, 1560,¹³, 1569,³⁶, amely utolsó artikulusban ez van: Quodsi vero aliqui regnicolarum jus patronatus se in aliquibus beneficiis habere praetendunt, teneant illud, legitime citati, coram sacra Sua Majestate probare, juxta articulos 1553; eoque probato, beneficia vacantia conferre et non in proprium usum reservare, et nisi illa ipsi conferant, a Sacra Caesarea Majestate conferantur.

De legvilágosabban meg van határozva a jus patronatus értelme azokban a privilegiumokban, melyekkel a királyok azt valakinek conferálták. Így I. Ferdinánd collationalis levelében, a melylyel az 1553. esztendőben az esz-

tergomi érseknek, Oláh Miklósnak a jus patronatus conferálja, ez van:

„Jus patronatus nostrum regium, quod scilicet in eadem ecclesia Strigoniensi, sicut etiam aliis quibusvis regni nostri Hungariae ecclesiis, more praedecessorum nostrorum, Hungariae divorum regum, habere dignoscimur; animo deliberato et ex certa nostra scientia, eidem Domino Nicolao Oláho, Archiepiscopo tumque Metropolitano duximus dandum et conferendum, damusque et conferimus, per praesentes, et illud in eundem transferimus, annuentes: ut ipse ad omnia beneficia, praeposituras majores et minores, lecturatus custodiás et canonicatus, et praebendas ac parochias, quae posthac in praedicta Strigoniensi, aliisque collegiatis ecclesiis et praeposituris, ad eandem ecclesiam Strigoniensem pertinentibus, quocunque nomine ac titulo, posthac de jure et de facto, vacare contigerint! dicti juris patronatus nostri regii auctoritate personas idoneas et bene meritas, ecclesiaeque functione dignas, fide, vita, moribus, honesta conversatione et eruditione praestantes, eligere, nominare et acceptare; ipsisque de iisdem more antecessorum suorum archiepiscoporum disponere, ordinare et providere valeat atque possit.“ Péterffy Concil. Pars. II. p. 2.

(Folyt. köv.)

Könyvismertetés.

A Bihar-Diószegi ev. református egyház multja és jelene. Egyháztörténeti monographia. Irta Molnár János, a bihar-diószegi ev. ref. egyház egyik rendes lelkésze. Ára 1 frt 50 kr. Nagyvárad, 1885. 8r. 321 l.

Örvendetesen szaporodnak egyes egyházaink történelmi rajzai; örvendetesen gyűl az anyag készlet, a kicsiszolt kódarabok, egy majdan megalkotandó épülethez, melynek neve: a magyar protestáns egyház történelme. Most mult 200 éve, hogy a „Rudus Redivivum“, az első történelmi kísérlet, világot látott s még mindig rudussal állunk szemben, a redivivus kora csak közeleg. Így lassan is halad a munka, mert szabályozott magyar prot. történelmi társulat híjával, csak elszigetelt, magán kezdemények szórványával találkozhatunk. Azon egyének, kik lelkök sugallatától indítva felfognak egy-egy miveletlen tért s kutató buzgalmok által megelevenítik azt, külső jutalom nélkül hozzák az áldozatot, tehát annál inkább megérdemlik a figyelmet, méltatást, sőt hálát.

Az ujabban megjelent egyházi monographiák közt méltó helyet foglal a Molnár János lelkész uré. Kimerítő, részletes, mindenre kiterjedő, telyes képét nyújtja a jelennek és az idefejlődésnek, mint háttérnek. Egy az, a mi megdöbbsent: ily jelentékeny egyházunknak sem vólt lehető kezdetét, eredetét, első munkásait felmutatni. De ez nem szerzón mult, hanem az idők mostohaságán s az ősök mulasztásán... „Injuria temporum, incuria hominum“, mondá már Katona István püspök. Megdöbbsentő azért is, mert alkalmasint végleg elveszett, vagy fel se jegyeztetett, ugy Diószegnek, mint száz és száz más egyházunknak első története. Vigasztaló csak az, hogy maga az egyház nem ve-

szett el, mint sok más, hanem él, s az előszó szerint „önismeretre“ s jelen állapotán „jobbitás“-ra vezéreltetik, maga által e lelkiismeretesen dolgozott mű által is. A mint közelünk az újabb időhöz, annál dúsabban maradtak fenn a nyomok és szerző gondosan feldolgozta azokat. Helyeselhető, hogy korszakokat nem vett fel, mert oly kiváló mozzanat nem is kínálkozott; de meg aránytalan is lett volna a felőlet időszak. Ha akarnánk korszakot venni fel, mintegy megállapodásul, talán leghelyesebb lenne egyet venni fel, az önálló presbyterium alakulása előtti és utáni kort, e két keretben érzékeltethető: a vegyes avagy tisztán önálló kormányzat alatt volt-e nagyobb az életerő és virulás? Lehet, szerintem, felvenni megállapodási pontul némely monographiáknál az irott okmányok előtti és utáni időszak határpontját is.

A mű főbeosztása következő: 1) a város vázlatos története, 2) az egyház multja és jelene; e szakaszban a) az egyházi állapotok, b) tan- és nevelés ügy, c) kül hivatalnokok stb. Az egyház eredete, mint felebb említettem, kiderítve nincs, pedig korunk a Genesis, az Origo nyomozás kora kiválólag. Azon sejtelem, hogy a Debreczennel szomszédos egyházak közt, kik magukévá tették 1562-ben a debreczeni, későbbi nevezéssel Egervölgyi vallástételt, valóban csak pusztá sejtelem, s bizonyító ereje nincs. A legbiztosabb adat, hogy 1609-ben már tágas és nagy temploma, és 1600-ban lelkésze volt. Bebizonyított tényül vehető az az egyháznak 1586-ban létezése is. Mindenesetre ősi egyház. Valószínűnek tartom, hogy Nagy-Várad reformációja bevégezte után lett e vidéken általánossá a hitujítás.

Igen helyesen időz szerző azon nagy tényen: mikor vált el az egyház igazgatásilag a városi testülettel s vette át önkormányzatát a presbyterium megalakulásával. Alig mult tehát 100 éves itt is a tiszta presbyterianismus; 1767-re tehető a rendes presbyterium alakulása 16 taggal, még pedig a mi érdekes, egyenlő számmal a nemes és polgár uraimék részéről; a népelem, a democratia, ekkor lép be hazánkban az egyházi alkotmány bástyájába. Saját illetékes helyén, tehát nem a városházán csak 1812. óta tanácskozik az egyháztanács.

Nagy becsünek tartom, hogy szerző kiterjeszkedett a vallási és erkölcsi állapotok, egyházi szokások és társadalmi élet rajzára. Sok egyedrajzban mellőzve van ez, vagy jelentéktelenül érintve, pedig a mai kor történet írása nagy súlyt helyez erre; a többi eszköz, keret és gerendázat: ez a velő, lényeg, eredmény. A vasárnap megszentelése kérdése is meg van világítva (60. l.). Elég szomorú, hogy 1882-ben minden a „napi rendre tért,“ — azaz a korcsma versenyez a templommal s győzi ezt le. Nem is fogunk ezen az állapoton segíteni, míg az élvezetnek elsőbbség adatik a lelki üdv felett; míg a mivelt és felsőbb osztály nem lesz a kezdeményező; míg a hatóságok tudatára nem emelkednek hivatásoknak. Csak egy példa: városunkban a szerződés és engedély megkötötték a helyi vasúttal, mely a templom mellett robog el; és nem lett pontokba feltéve megóvása a vallásügynek; mert vasárnap és ünnep első nap délelőttjén, ép ugy mint ünnepnap rohan — néha harangzúgás közt — a gőzös; a ki nézi, idegen, azt itélhetné: pogányok laknak itt. Legalább vasárnapokon d. e. 8—11 óráig szüneteltetni kellett volna a gőzös járását, s ezáltal is jelezni, hogy a város az Istennek rendelt órán megemléke-

zik az ő uráról a minden jök adójáról. Még kávéházak, tágas sörcsarnokok, casinok, szóval a hová az urak járnak, nyitvák templom idő alatt is: addig az egyenlőség világában a korcsma, pálinka bolt kinyitását megköveteli a nép, neki is van annyi joga, mint az urnak, bemehet a közívó csarnokba. Hiába a templom, a predikálás, a papi hivatal, ha elvonatik az ember azoktól, „a keresztyén cultus elhagyása maga után vonja kérelhetlenül a lassu erkölcsztele- nedést“ (Bulletin Dominical, 34. szám). Renan már kezdi hangoztatni, s megdöbbenést kelt „a keresztyénség meghalt, mert elvesztette vasárnapját.“ Szerző hatva van, a mint látszik művéből, a vész fenyegető nagysága előtt, jól lát és jól érez, helyes mit ír „nem határozatra, hanem tette van itt szükség és pedig haladéktalanul“ (61. l.). Orgona 1851. óta van; az új zselékből éneklés 1819. hozatott be. Általában az egész 3. §. (55—82 lap) értékes része a dolgozatnak azért is, mert oly oldalt rajzol, mit sokan mellőztek. Érdekes rész az egyházi adó története is, előbb önkéntes volt az adakozás; az egyházi adó kivetett összege 1801-ben 253 frt, 1881-ben 3405 frt volt. Az anyakönyv 1736. kezdődik; a presbyteri gyűlések jegyzőkönyve pedig 1763-ban; a külön egyházi pecsét 1769. jó elő. A Sternberg gróf alapítvány (60,000 forint tőke) kiosztásánál követett eljárásra méltán vonja fel szerző az illetők figyelmét... a kik élvezik a kegyes jótéteményt, nem telyesitik az egyetlen szerény feltételt: menjenek el saját templomjukba az év azon egy napján. Ez is szomorú élettünemény. Kettős hálátlanság.

A népmozgalomról szóló szakasz ismét komoly gondolatokat kelt: a hívek létszáma több mint egy század óta nem emelkedik, évenként tetemes apadást mutat; szerző mély érzésére utal, midőn az okokat kifejti; ismét egy szomorú jel, hogy a hanyatlás miként közeledik, miként „pusztulunk s veszünk“! A „nyomatás“-ról szóló cikk is szomorúan érdekes. 1660. óta két lelkészi állomás szervezetett; a híres Tophaeus Mihály 1655—58. közt volt diószegi lelkész. A lelképásztorok névsora és történetében találkozzunk Fazekas Istvánnal (1779—1812.), első történet írójával a diószegi egyháznak. Az első tanító 1605-ről említetik, mi igazolja az iskola régiségét; rendszeres leányiskola 1763. körül nyitvatott; az elemi iskolás gyermekek létszáma 1785. óta jegyeztetik; a partikulisták névsora 1753-mal kezdődik, a gymnasium 1849-ben szűnt meg s újra felállításának ügye végkép elejtetett, ... ismét a kor és nemzedék gyengülésének jele, s a haladó idők követelményével versenyezhetés lehetetlenségének bizonyítéka.

Az egész mű becsületére válik ifjú szerzőnek, tanulhat belőle egyháza, mint tükörbe látásból, erőt meritni a megállásra, okulni a hiányokon, nem csüggedni az erélyben, s hű lenni a hit- és kormányzat elveihez. Üdvözlöm szerzőt egyházi történetíróink kisdud csarnokában! lelkészi gondolkodás, érzület s az egyház hű szerelme jellemzik benső világát, ez tündöklük át a mű lapjain, ezért olvasása nemcsak tanuságos, de építő hatása is.

Debreczen, 1885. május 26.

Balogh Ferencz.

Adalékok a tiszántuli ev. reformált egyházkerület történetéhez.

VIII.

Generalis congregatio 1758. aug. 16.

Kenderesen a reformatus jobbágyokat a paulinus szerzetesek mint földesurak eltiltották attól, hogy ref. papjoknak valamit fizessenek, mert ez nekik mint földesuraknak nincs praesentálva. A paulinus procurátor Siskovics urat, midőn itt jelen lesz a városban, a superintendentia nevében kérje fel Hatvani István ur.

Segélykéregetésre, vándorkoldulásra, egyes lelkészek s bírák sohasem, hanem mindenkor az illető esperesek adjanak engedélyt.

Esperesi hivatalról lemondásba, a mely elhatároztatott, a superintendentus ur is beleegyezését nyilváníttja.

Bicskei János volt beregmezei elnyomordott lelkésznek, 10 rh. frt segély utalványoztatik a charitativa cassából.

Beregszászi tömlöczben a vallásunkért raboskodó 3 keresztyén asszony atyánkfianak segítésére, 15 rh. frt resolváltatik a charitativa cassából. 335—338. l.

Egyházkerületi gyűlés 1758. okt. 11.

Jelenvannak: Dobozi Mihály főkurátor, Baji Patay Sámuel, Domokos Márton és a debreczeni egyház előjárói. A superintendentus, szabócsi esperes, debreczeni lelkészek és professorok, Kántor István ugocsai egyházmezei nótárius.

Szegedi Gáspár mező-keresztesi mészáros házassági ügye; minthogy ő maga meg nem jelent, egyszerűen elhalasztatik.

Hunyadi B. András sápi papot Reviczki János károlyi regimentbeli colonell neje Perényi Rozália, a minap jobbágyaság ürügye alatt vasra veretvén, Nádudvarra vitette és vasban most is ott tartván: a főcurátor és az ágens Dömjén Gergely folyamodjanak kiszabadításáért.

Nevelenfalui egyház Ugocsamegyében, királyi engedelemmel templomot épített, de ezt most a vármegye leakarja romboltatni; az ágens folyamodjék érte.

Fáy József szatmárnémeti pap, ne fogadja el a Szigetiek meghívását, mert ő reá mind az egyháznak, mint a tractusnak nagy szüksége van.

Lelkészi vizsga és felavatás. Már 1754. okt. 9-én elhatároztatott, hogy a lelkészjelöltek vizsgája és felavatása itt Debreczenben a theol. tanterem-

ben nyilván történjék, és pedig következő módon: Az esperesek a vizsgálandók névsorát idejében beküldik a superintendenshez, ez időt tűz, melyen az esperesek egy-két assessorral s a vizsgálandókkal megjelenjenek. Ekkor a superintendens megállapítja a teendők sorrendét, censorokat, opponenseket nevez ki; a vizsgálati elnök jelentést tesz az eredményről s a képeseket a superintendens nyilvánosan ordinálja.

Egyházak minden tractusban irattassanak össze, hogy látható legyen azok állapota; s miután superintendensi látogatást tenni nem lehet, az esperesek tegyenek jelentést időről-időre az ő saját visitatióik eredményéről a Superintendenshez. 338—339. l.

Egyházkerületi gyűlés 1759. jan. 17.

Jelenvannak: Vecsei János superintendens, Szőlősi István szabolcsi, Marosi Izráel érmelléki, Kápolnási Mihály bihari esperesek, Fáy József szatmári, Tattai Ferencz debreczeni traktus jegyzői, a debreczeni egyház lelkészei és a professorok. A curatoratus kebeléből: Domokos Márton, Szilágyi Mihály és Herczeg János debreczeni egyház curatorai.

Szatmári iskola könyvtárának katalógját Viski Pál ottani lelkész másolatban beküldvén, a kíséző levéllel együtt tétessék levéltárba.

Mátyus István böszörményi volt rector felódatik a t.-sz.-imrei papság elfogadásának kötelezettsége alól, hanem menjen Károlyba papnak s erre nézve az épen jelen volt deputatusoknak kezét is adott. 339—340. l.

Ezek után bejegyezve van:

Acta haec inde ab ao 1750. collegit et protocollo inseruit Franc. Hunyadi generalis notarius. Signat. Debrecini d. 2. aug. 1787. 340. l.

Académiákra menők, a superintendenstől és tanároktól bizonyítványt mutassanak fel. Kiknek ilyen és erkölcsi bizonyítványaik nincsenek, nem alkalmazhatók egyházi szolgálatra.

Kivonat az 1766. évi egyházkerületi gyűlés jegyzőkönyvéből 6. sz. alatt. 343. l.

Autographumok. A lelkészi hivatalra lépendők a XCV. Canon in Majoribus és XIX. XX. in Minoribus értelmében sajátkezűleg aláírt egyének névsora: 344—357. l.

Bartha János h.-böszörményi volt rector	1767. ápr. 20.
Budai Török János kabai	" " " " 28.
Marjai Albert szikszói	" " " máj. 2.
Márton József h.-szoboszlói	" " " " 5.
5 Ercsey Sámuel debreczeni végzett sénior	" " " " 5.
Forján István karczagi volt rector	" " " " 6.
Székely Péter h.-nánási	" " " jun. 14.
Vetési István t.-sz.-miklósi volt rector	" " " " 15.
Cserepes Mihály k.-marjai	" " " aug. 24.

10 Tönkö Szilágyi István debr. végzett sénior	1867. okt. 13.
Ecsedi János békési volt rector	1768. márcz. 22.
Szép János turkevei	" " " " ápr. 6.
Furó Mihály debreczeni végzett sénior	" " " " 26.
Szöke István m.-turi volt rector	" " " " 28.
15 Tormássi János saját költségén külföldre menendő végzett theologus	" " " " jun. 15.
H. Kabai Ferencz peéri volt rector	" " " " aug. 17.
Ráczkevi Ötvös István karczagi volt rector	1769. ápr. 25.
Nagy Mihály madarasi	" " " " 26.
Borbély István kunhegyesi	" " " " 26.
20 Odor István debreczeni végzett sénior	" " " " 28.
Peleskei János h.-nánási volt rector	" " " " 28.
Gyarmathi Ferencz t.-sz.-miklósi volt rector	" máj. 8.
Marosi József diószegi	" " " " 1.
Kertész Gergely szalacsi	" " " " okt. 9.
25 Deáki István debreczeni végzett sénior	" " " " 12.

Tóth S.

(Folyt. köv.)

Különfélék.

Tiszántuli egyházkerület tanügyi bizottsága folyó hó 27-én tartotta tanácskozásait Debreczenben. — A főtárgyak voltak: a debreczeni gymnasiumban a jövő tanévre a 3 alsó osztályban a parallel szakaszok továbbra is fentartatnak; a gymnasiumban működő 13 rendes tanáron kívül kiegészítőül 4 segédtanár alkalmazása mondatott ki. A tanítóképezdében a 4-ik rendszeres tanári szék pályázat útján be fog tölteni, a megválasztandó tanárnak főtárgyai lesznek: Mértan, Földrajz és Természetan; díjazása 1000 frt rendes tanári illeték és 300 frt lakpénz. A theologiai akadémiában, elrendeltetvén az egyházkerület által, hogy minden theologus ifju tanítóképességi oklevelet is tartozik szerezni, a neveléstani tudományok az 1-ső és 2-ik évben taníttatnak: az első évben neveléstan, a második évben a módszertan és a gyakorlati tanításba bevezetés alkotják a képzés tárgyait. A módszertan előadását és a gyakorlati oktatást a tanítóképezdei tanárok teljesítik. — A minister elrendelvén, hogy ezentul minden gymnasiumi növendéknek a tanév végén rendszeres iskolai bizonyítvány adassék: miután ezen intézkedés által a növendékekre évenként jelentékeny költség nehezülne, a tanügyi bizottság csak azon növendékeket kötelezi ilyen bizonyítványok kivételére, kik más tanítványban szándékoznak elmenni, kik egy helyen, egy folytatásban végzik a gymn. osztályokat, szükségtelen lévén ily költségekkel megterhelni. Természetesen az eddig gyakorlatban volt értesítők a szülők részére ezentul is adatni fognak. — Az akadémia, gymnasium és tanítóképezdei igazgatóknak jelentéseiből örömmel értesült a bizottság, hogy iskolai állapotaink eléggé kedvezők és megnyugtatók mindenik intézetnél.

A zene- és énektanári tanszék — mint iskolai ügy — e becses lap szerkesztőségét, valamint olvasó közönségét is kétségkívül legközvetlenebbül érdekelvén, indítatva érzem magamat, hogy az ezen tanszék alapjára megindult s oly szép lendületet nyert gyűjtés eredményét — noha tekintettel a lap időszaki voltára és szűk keretére — csak összegezve közöljem. Az aláírási iverk f. év márczius végén kezdtek hozzám beküldetni, azóta összesen kilencz heti közle-

ményben hoztam nyilvánosságra a kegyes adományokat, melyek összege az utóbbi kimutatás szerint immár 1125 frt 51 krt teszen. Ezen összeghez nagy contingenst nyújtott: 171 frt 41 kr, mint az isk. énekhar által apr. 24-én rendezett hangverseny eredménye. Továbbá tek. Hegyi Mihályné ó nagysága és egy magát megnevezni nem akaró lelkes urnó, kik 100—100 frt adománnyal járultak az alaphoz; azután pedig: főtiszt. Révész Bálint püspök ur, tek. Csanak József ur, tek. Saápi Sámuel ur, a debreczeni takarékpénztár, t. Fekete Sándor hajdumegyei főjegyző ur, Böszörményi Róza ó nagysága, kik mindnyájan 50—50 frtot irtak alá és fizettek nálam. — Tek. Miklósi Mózes ur, az István gőzmalom, tek. Kovács István hajdumegyei pénztárnok, tek. Szikszai József ur, az alföldi takarékpénztár pedig 20—20 frt, tek. Tamásy Károly gyógyszerész ur, egy magát megnevezni nem akaró, nagyságos Huzly Károly kispópost ur, tek. Spéri Tivadar ur, t. Klein Ignác ur, t. Buzás Pál tanár ur, Steinfeld Antal ur, Kaszanitzky Endre ur, nt. Márk Pál tanár ur, tek. Szél János pénzügyi titkár ur, Tóth Ferencz tanár ur, N. N. urnó és nt. Kiss Albert ur 10—10 frt kegyes adományaikkal gyarapították az alapot. — Tek. Muraközy Károly gyógyszerész, ifj. Csanak József, Stahl Ede, Kovács Mihály, Kövesdi János, Dr. Kovács Sándor tanár, Klein Gyula, egy valaki, Balogh Ferencz tanár, Berger Henrik, Dalmy Károly, Nagy D., Feischl Károly, Menyhárt János tanár, id. Kuczik Gábor, M. K., Kaeskovics Ivánné ó nagysága, mélt. V. Szabó János és id. Nánássy Lajos pénzügyi titkár ur pedig 5—5 frttal adakoztak e nemes célra. Végül meg kell említenem, hogy szab. kir. Debreczen város Tek. Tanácsa a hangverseny programjait ingyen nyomatta, mely annak jövedelmét 11 frt 80 krral szaporította. — T. Szabó Mihály ur pedig évenként 5—5 frt. Nt. Némethy Lajos ur ugyancsak évenként 2—2 frt. T. Szűcs Mihály ur 6 éven át 2—2 frt. T. özvegy Kallós Lajosné urnó 5 éven át 2—2 frt. és id. Dicsőfi József kezelő könyvtárnok ur, míg hivataloskodni bír, évenként mindig 1—1 frt ajánlatokat tettek, s ez évre fizettek is nálam. Hosszas volna a többi 3—3 és 2—2 frtos kegyes adományozókat névszerint is felemlítenem e lap szűk keretében, hanem együtt és összevéve a legmélyebb köszönetemet nyilvánítva azokért az illetőknek, azon reményemet fejezem ki, hogy e kimutatást nem sokára folytatnom lehet. Hegedűs Sándor, főiskolai háznagy.

A vésztői lelkészi hivatalra, f. hó 4-én B.-Gyulán, a lelkészjelölő bizottság által kijelöltettek: 1. Zöld Mihály rittbergi, 2. Kun Béla n.-váradai, 3. Surányi Gyula pééri, 4. Nagy Lajos m.-pécsi, 5. Biki Károly györgyteleki lelkész.

Álmosd. Mint lapunknak írják, a f. hó 25-ik napjára kitűzött álmosdi lelkészválasztás nem történhetett meg, mert az illető egyháztagok a szavazást, minden alapos ok nélkül, de mégis — mint legalább ők mondják — a törvény iránti teljes tisztelettel megtagadták. Nem ismerjük ugyan egész alaposággal az ottani körülményeket, de annyit sejtethünk, hogy egy félrevezetett gyülekezet tényével állunk szemben, mely a törvényre hivatkozva lép föl a törvény ellen.

Felelős szerkesztő: **Tóth Sámuel.** Szerkesztőtársak: **Csiky Lajos, Géresi Kálmán.**

HIRDETÉSEK.

Pályázat

A tiszántuli ev. ref. egyházkerületben a f.-szabócsi egyházmegyéhez tartozó orosi egyház lelkész-tanítói állomására.

Jövedelme pénzértékben: 513 frt 24 krajczárra levén kiszámítva, e lelkészi állomás a IV-ik osztályba tartozik.

E jövedelem egyik tényezője 56 hold föld jövedelme.

A lelkész-tanító a tanköteles gyermekeket a tanterv szerint pontosan tanítani köteles; tanítói hivatalát illetőleg hanyag tanítás esetén, teljesen a tanítókat érintő és kötelező szabályok alá esik.

A teljesen felszerelt kérvények f. évi június 15-ik napjáig bezárólag Nyiregyházára, az ev. ref. esperesi hivatalhoz küldendők.

Debreczen, máj. 26-án 1885.

Révész Bálint,
ev. ref. püspök.

Hirdetmény.

A közelgő népiskolai közvizsgák alkalmára, ajánlatnak az egyházak, lelkész s tanító urak figyelmébe, a „Vallásos iratokat terjesztő egyesület“ kiadmányai, melyek exameni jutalom-könyvek gyanánt is használhatók. Kaphatók Makón, Csécsi Miklós lelkésznél s 1 frton felüli megrendelés esetén, díjmentesen szállítatnak.

A kiadmányok ezek: „Imakönyv a magyar nép számára (kemény kötés 120 lap), ára 25 kr. 2) Rövid vallásos oktatás reform. jegyesek számára (2-ik javított kiadás) ára 5 kr. 3) Szívmevelő lelki képek a földmives életéből 20 kr., ennek egyes darabjai (12) 2 kr. 4) A lelképásztor sikeres működésének alapfeltételei (értekezés) 10 kr. 5) A nádas kurátor (elbeszélés) 16 kr. 6) Ó emberből új ember (elbeszélés) 13 kr. 7) Nefejejts (vallásos költemények) 6 kr. 8) Csalfa Náni 3 kr. 9) Egy forint 2 kr. 10) Tündér mese 2 kr. 11) Vigyázz! 4 kr. 12) Szántó János megtérése 7 kr. 13) Tekintetek az égi madarakra 3 kr. 14) Hát azután 2 kr. 15) Egy példázat 2 kr. 16) A gyermekek barátja 4 kr. 17) Meg vagyon irva: 3 kr. 18) Mi az oka annak, hogy oly sok kis gyermek meghal? 2 kr. 19) Fűzeslak és a módi: 3 kr. 20) Hogy terem a betyár? 2 kr. 21) Lehet-e ellenségünket szeretni? 3 kr. 22) János bácsi beszélgetései 10 kr. 23) Rövid történet 3 kr. 24) Sorshuzás 2 kr. 25) Előbb a hit, aztán megjön minden 3 kr. 26) Hajnal Ábel emlékezete 20 kr. 27) A kárhozat útján (elbeszélés) 15 kr. 28) Imádkozzál és boldogulsz 2 kr. 29) Karácsoni rajz 2 kr. 30) Az engedelmes feleség 2 kr. 31) A veszett víz 2 kr. 32) Egy pap és egy doktor 3 kr. 33) A jó fiúk 2 kr.“

3—2